

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ІНОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття подає відомості про важливість учнівського самоврядування, про завдання, що воно має вирішувати; необхідність грамотної розробки концепції учнівського самоврядування.

На початку ХХІ століття в Україні триває період трансформації суспільного життя, що супроводжується радикальними змінами в усіх галузях та, зокрема, перетвореннями у сфері освіти. Процеси демократизації, становлення громадянського суспільства зумовлюють зміни пріоритетів виховання дітей та учнівської молоді. Вони сприяють створенню умов і можливостей для самореалізації молоді, вихованню соціально активної особистості, залученню її до різноманітних сфер соціальних відносин, соціальної практики. Досвід, отриманий в учнівському самоврядуванні, допомагає учням стати повноцінними членами шкільної спільноти, місцевої громади, чий енергія, ідеї та ініціатива успішно використовуються під час вирішення суспільно важливих проблем.

Учнівське самоврядування забезпечує учнівській молоді оволодіння ключовими життєвими компетенціями, виробляє в неї життєстійкість, учить повноцінно жити й активно діяти за нових соціально-економічних умов, адекватно реагувати на зміни, постійно самовдосконалюватись, досягати успіху.

Учнівське самоврядування є однією з форм впливу на життєдіяльність навчального закладу та демократизацію процесу управління ним. Учнівське самоврядування є засобом реалізації учнівською громадою своїх обов'язків через участь у процесах прийняття рішень у всіх сферах діяльності навчального закладу.

Учнівське самоврядування сприяє вирішенню таких завдань:

- розвиток інтересів, творчих здібностей учнівської молоді;
- розвиток ключових компетенцій: громадянської, комунікативної, інформаційної, соціальної, психологічної тощо;
- розвиток в учнівської молоді організаторських та управлінських навичок;
- формування активної життєвої позиції;
- створення в навчальному закладі єдиного колективу учнів і педагогів, атмосфери співпраці і партнерства;
- розвиток волонтерського руху;
- організація роботи щодо попередження серед учнівської молоді таких негативних проявів як тютюнопаління, наркоманія, агресивність, асоціальна поведінка;

* © Петров В. Ф.

- формування в учнівської молоді стійких навичок до здорового способу життя;

- організація змістовного дозвілля.

Учніське самоврядування має великі потенційні можливості вдосконалення навчально-виховного процесу, об'єднання для цього зусиль учнів, педагогів, батьків, громадськості.

Діяльність учнівського самоврядування базується на об'єктивних закономірностях і принципах, лише суворо дотримуючись яких, можна домогтися успіху. Учитель, якщо він хоче мати дієвого помічника в особі учнівського самоврядування, просто зобов'язаний наполегливо шукати ці закономірності, міркувати над факторами й умовами розвитку суспільства і школи [1]. Тим самим становлення нового педагогічного мислення набуває творчого характеру, спонукає до активної діяльності, веде від часткового до загального, від практики до теорії і навпаки.

Мистецтво педагогічного забезпечення діяльності учнівського самоврядування багаторазово винагороджує і учня і учителя, фокусується на майбутніх можливостях, а не на минулих помилках. Забезпечувати діяльність учнівського самоврядування означає завжди пам'ятати про те, що суб'єктом самоврядування є сама особистість школяра, яка зростає, пізнає, виховується і розвивається. Тому зміст діяльності учнівського самоврядування визначається не стільки впливом педагогів, скільки особливостями різних видів самокерованої діяльності учнів і виконуваних ними функцій. Самодіяльність і самостійність виховується самоврядуванням [3]. Сутність учнівського самоврядування виявляється саме в усвідомленні школярами відповідальності за свої дії і вчинки.

Педагогічно забезпечувати діяльність учнівського самоврядування означає здійснювати педагогічний процес на нових концептуально-інноваційних засадах.

На сучасному етапі розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема виховання соціально активної, творчої, компетентної особистості, яка самостійно генерує ідеї, приймає нестандартні рішення. Нові реалії вимагають від молоді людини динамізму, гнучкості поведінки, уміння швидко змінювати стратегію діяльності, уміння поєднувати особисті й корпоративні інтереси.

Відомий дослідник М. Фуллан із цього приводу зазначає: «Громадяни як індивідуально, так і колективно в контексті динамічних, глобальних змін повинні бути здатними впродовж усього життя здійснювати зміни, а не просто реагувати на них» [9].

Масштаб викликів ХХІ століття зумовлює потребу в особистості, яка здатна здійснювати зміни, вирішувати як щоденні, так і масштабні завдання, що мають забезпечити не лише виживання, але і прогрес суспільства.

Проблема виховання такої особистості – це проблема

підготовки людини, яка відповідає вимогам ХХІ століття. Чим більше таких людей у суспільстві, тим життєздатнішою є держава.

Важливу роль у підготовці таких людей відіграє учнівське самоврядування.

Учнівське самоврядування містить значний потенціал, який ще не до кінця розкритий [2].

Це зумовлює пошук принципово нових шляхів організації учнівського самоврядування в навчальних закладах, що повинні враховувати особливості сучасної доби та забезпечувати:

1. Виховання особистості гідним громадянином своєї країни, яка цінує своїх батьків, поважає старших, дбає про молодших, готовий прийти на допомогу, бути корисним, прагне бути духовно багатим і фізично здоровим.

2. Формування в учнів готовності до цивілізованих відносин у духовній сфері на засадах загальнолюдських цінностей.

3. Успішну співпрацю особистості в соціумі, освоєння існуючих соціальних зв'язків.

4. Самодіяльність учнів, розвиток їхньої активності, ініціативи і творчості.

5. Розвиток громадської думки в учнівських колективах.

6. Активне залучення учнів до різних сфер соціальної діяльності:

- стимулювання ініціативи з боку учнів та усвідомлення потреби у змінах;
- планування та впровадження проєктів;
- моніторинг та оцінка ефективності діяльності та якості результатів учнівського самоврядування.

За таких умов учнівське самоврядування стане для учнівської молоді школою творчості.

Сьогодні важливо визначити принципи, функції, методи і форми організації учнівського самоврядування, визначити його роль і місце у вихованні компетентної, соціально активної особистості.

Виклики ХХІ століття актуалізують завдання розвитку лідерства, розроблення моделей учнівського самоврядування [4]. У центрі уваги – питання, пов'язані з цінностями, установками та навичками, необхідними для розв'язання складних завдань і проблем сучасного суспільства.

Аналіз тенденцій щодо функцій учнівського самоврядування в контексті викликів ХХІ століття свідчить про переосмислення концептуальних і змістовних засад становлення та розвитку нових моделей учнівського самоврядування із тим, щоб вони сприяли створенню умов для активної соціальної дії, оволодіння учнівською молоддю життєвою компетентністю.

Необхідність розробки концепції учнівського самоврядування зумовлюється рядом факторів [5]:

- актуальністю та значущістю цієї проблеми, її важливістю

для навчального закладу, місцевої громади і суспільства в цілому;

- відсутністю науково обґрунтованої концепції розвитку учнівського самоврядування, яка б відповідала потребам сучасної доби і могла б стати основою ефективної системи виховання лідерів, формування в них здатності до самореалізації у провідних соціально значущих сферах діяльності;

- складністю та масштабністю цієї проблеми, ефективного вирішення якої можливе тільки за умови об'єднання знань науковців, педагогічного та учнівського колективів, органів влади, дитячих та молодіжних громадських організацій, забезпечення постійної координації та тісної взаємодії важливих питань і напрямків діяльності учнівського самоврядування;

- орієнтацією на такі підходи і функції учнівського самоврядування, які позитивно спрямовані на формування й розвиток у дітей та учнівської молоді соціально значущих якостей, їх активного прояву в інтересах особистості, суспільства і держави.

Учнівське самоврядування потребує дієвого педагогічного забезпечення.

Забезпечити діяльність самоврядування – означає створити умови для його функціонування, для формування в школярів управлінських умінь і навичок, високої управлінської культури.

Саме готовність до роботи з учнівським самоврядуванням означає сьгодні тактику і стратегію педагога. Готовність до роботи з учнівським самоврядуванням передбачає високий рівень загальнопедагогічної, загальнотеоретичної і спеціальної підготовки педагога, знання ним основних закономірностей і протиріч управлінського процесу, принципів діяльності самоврядування, оволодіння уміньми і навичками аналізу, діагностики, організації, створення умов для діяльності самоврядування на основі принципів демократизації, гуманізації і співробітництва;

Основними критеріями оцінки готовності педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням є: обсяг і глибина знань з питань практики і теорії управління, наявність і якість загальнометодичних та управлінських умінь, необхідних у роботі з учнівським самоврядуванням, володіння технікою і технологією аналізу, організації і виконання; ставлення до функцій і органів учнівського самоврядування.

Аналіз проблеми показав, що її необхідно конкретизувати, тому що порушити всі питання готовності й підготовки вчителів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням є неможливим. тому ми зупинимось лише на основних труднощах в роботі педагогів з учнівським самоврядуванням і рівня готовності їх до цієї роботи. У зв'язку з цим ми зосередимось на вирішенні наступних конкретних завдань:

- виявити основні причини помилок, що допускаються педагогами в роботі з учнівським самоврядуванням і його органами;

- виявити рівень готовності педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням і місце проблеми підготовки вчителів до цієї роботи серед інших проблем підготовки педагогічних кадрів;

- виявити потенційні можливості навчально-виховного процесу для підготовки вчителя до роботи з учнівським самоврядуванням і озброєння його уміннями й навичками забезпечення його діяльності;

- проаналізувати й узагальнити сучасний досвід підготовки педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням;

- розробити систему підготовки вчителів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням;

- виявити основні функції педагогічного забезпечення діяльності учнівського самоврядування.

Як вихідну позицію ми взяли припущення, що коли діяльність учнівського самоврядування відбувається у сфері шкільного колективу і виконує певні виховні функції, то ця діяльність має бути педагогічно забезпеченою, а сам педагог повинен бути готовим до цього [7]. Готовність – фундамент функції співробітництва.

І чим вище буде рівень готовності педагога до роботи з учнівським самоврядуванням, тим вище буде і сам процес забезпечення і процес розвитку та вдосконалення самоврядування.

Для конкретизації визначення рівня готовності педагогів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням ми взяли такі критерії:

- знання основних закономірностей і протиріч процесу діяльності учнівського самоврядування і функцій органів самоврядування;

- наявність загальнопедагогічних умінь і навичок організаторської і методичної роботи з дитячим колективом;

- ставлення до колективних справ та органів самоврядування;

- уміння використовувати ідеї педагогіки співробітництва і надихаючого управління в роботі з учнівським самоврядуванням.

Користуючись цими критеріями, ми визначили групи вчителів і керівників шкіл з різним рівнем їх знань і вмінь роботи з учнівським самоврядуванням.

З огляду на неоднорідність педагогів і за стажем роботи, і за досвідом, і за знаннями, і за вміннями, ми виділили три рівні готовності: високий, середній, низький. Умовно ми їх назвали: творчий, виконавчо-пошуковий, репродуктивний.

Творчий рівень характеризується відмінним знанням психолого-педагогічної і спеціальної літератури з питань управлінської діяльності й уміння керувати ними у своїй роботі, уміння аналізувати та критично оцінювати роботу колег, органів самоврядування і власну діяльність; уміння приймати обґрун-

товане управлінське рішення в різних ситуаціях, спираючись на діяльність самоврядування і громадських організацій школи; самостійно поповнювати свої знання в процесі самоосвіти.

Виконавчо-пошуковий відрізняється сумлінністю у виконанні інструктивно-методичних вказівок, при цьому не простим її виконанням, а доповненням з інших джерел; використанням передового досвіду; умінням будувати свою діяльність на основі рекомендацій науки; пошуком способів активізації дитячого колективу.

Репродуктивний рівень характеризується прагненням планувати роботу із самоврядування на основі вказівок і розпоряджень, що звужує зміст і сферу діяльності учнівського самоврядування і функції його органів.

Як показує аналіз, рівень володіння знаннями, уміннями й навичками роботи з учнівським самоврядуванням недостатньо високий у багатьох учителів [6].

Наприклад, близько 50% учителів не могли назвати жодного документа, жодної статті з проблеми учнівського самоврядування. У процесі індивідуальних бесід з'ясувалося, що майже третина не знають про існування журналів «Виховна робота в школі», розділу «Учніське самоврядування», не могли нічого сказати із приводу дискусії, що розгорнулася на сторінках журналу «Управління школою» з питань теорії, практики, передового досвіду управління сучасної школою, якістю навчально-виховного процесу, удосконалювання діяльності учнівського самоврядування.

Ці дані дозволять зробити висновок про недостатню роботу педагогів з центральними педагогічними виданнями, адресованими працівникам шкіл, слабку поінформованість учителів і керівників шкіл щодо проблем учнівського самоврядування.

Щоби з'ясувати ступінь готовності вчителів до педагогічного забезпечення діяльності учнівського самоврядування, учителям було поставлене запитання: «Як ви вважаєте, чи готові ви до роботи з учнівським самоврядуванням у школі?» третина опитаних на це питання дали негативну відповідь. Серед причин названі: недостатність знань із теорії, із практичної педагогіки і психології управління, відсутність умінь і навичок приведення учнівського самоврядування до успіхів і до самореалізації, стійкий стереотип педагогічного мислення щодо сутності учнівського самоврядування, його колективних і колегіальних органів, невіра в дієвість учнівського самоврядування, невміння використовувати виховні можливості справжнього самоврядування в організації трудової діяльності школярів, їхнього вільного часу, забезпеченню самоврядування в школі.

У той же час усі відзначили необхідність підготовки до роботи з учнівським самоврядуванням. При цьому більшість опитаних відзначили, що мають достатні знання зі свого предмета як учителі-предметники, але слабо підготовлені до управлінської діяльності. Однак деякі директори шкіл вважа-

ють, що готувати до роботи з учнівським самоврядуванням слід не всіх, а тільки вчителів, призначених директором школи для надання допомоги учнівському самоврядуванню. Як бачимо, тут позначається вузько адміністративний підхід до вирішення важливої проблеми.

Майже третина вчителів відзначають серйозні ускладнення у створенні системи зворотного зв'язку, тобто зборі відомостей про повсякденну діяльність учнівського самоврядування [8]. Для половини опитаних особливі труднощі викликає аналіз стану повсякденної роботи, невміння співвіднести підсумки роботи учнівського самоврядування з поставленими цілями і завданнями.

Відповідаючи на запитання: «З якими недоліками найважче боротися?» директори шкіл на перше місце поставили невіру вчителів у вихованні можливості і сили самоврядування, на друге – дріб'язкову опіку, на третє – підміну діяльності органів учнівського самоврядування.

Високий ступінь труднощів відчують педагоги у формуванні вмінь і навичок прийняття рішень. Труднощі в такому виді педагогічної діяльності, як диференціація зусиль учнів і педагогів у їхньому співробітництві.

Молоді вчителі мають особливі труднощі при створенні творчого психологічного клімату у взаєминах з виборними органами учнівського самоврядування.

Ускладнення викликає такий аспект управлінської діяльності педагогів, як узагальнення досвіду роботи учнівського самоврядування. Наявність цього ускладнення цілком закономірна. Виникає питання: «Що вважати передовим досвідом у діяльності учнівського самоврядування?».

Як правило, до передового досвіду відносять таку діяльність, що містить у собі елементи новизни, оригінальності, творчості. Досвід же учнівського самоврядування може і не містити в собі чого-небудь нового, оригінального. Але, заснований на дієвому педагогічному забезпеченні, може дати результати. Провести ж межу між творчою і виконавською, пошуковою і репродуктивною діяльністю учнів буває дуже важко. Труднощі полягають ще й у тому, що на кожному етапі розвитку учнівського самоврядування різні види діяльності школярів можуть виступати і як новаторські, і як просто виконавські. Передовим досвідом учнівського самоврядування необхідно вважати впровадження ідей педагогіки співробітництва, ідей демократизації життя школи й особистості школяра. Сьогодні особливо важливо дотримуватися саме цих критеріїв.

А обмежуючись тільки зовнішніми враженнями (ой, як добре чергують ці малята; ой, як вирости квіти; ой, яка в школі чистота), легко помилитися: не завжди чистота в школі дає повноцінне уявлення про діяльність, скажімо, санітарно-господарської комісії учкому, а тим більше про управлінську культуру органів самоврядування. Щоб не помилитися, необхідно ана-

лізувати різні види діяльності учнів: чи володіють вони вміннями й навичками вироблення і прийняття рішень, організації його виконання, чи самостійні в різних видах діяльності, добрі, чуйні, турботливі. При узагальненні досвіду роботи учнівського самоврядування головним критерієм є рівень самостійної відповідальності учнів в управлінні справами життя школи.

У процесі дослідження нам вдалося встановити, що вчителі мають найбільші труднощі в деяких аспектах управлінської діяльності, особливо в розмежуванні цілей роботи учнівського самоврядування і суспільних учнівських організацій, розрахованих на тривалу перспективу. При цьому допускають помилки співробітництва і відносин у системах «учитель – учень», «учитель – учнівське самоврядування», «директор школи – органи учнівського самоврядування», «учитель – директор – класний керівник» та ін. Це, як правило, виражається в надмірному захопленні авторитарними вимогами, розпорядженням, наказами, неготовності багатьох учителів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням.

Неготовність до роботи з учнівським самоврядуванням відбувається, на наш погляд, через неусвідомленість ролі і місця учнівського самоврядування в структурі шкільного самоврядування, нерозуміння того, що адміністративно-наказова педагогіка далека по духу учнівському самоврядуванню, що учнівське самоврядування – це реальний спосіб самовираження учнів, що воно з'являється саме тоді, коли в ньому виникає потреба. Воно не може виникнути за наказом, розпорядженням, ні раніше потреби в самокерованій діяльності, ні пізніше. Саме прагнення до діяльності поєднує учнів. Там, де немає самостійної діяльності, там не може бути самоврядування, а тим більше можливості для самовираження. А це значною мірою позначається на становленні й розвитку єдиної цілісної особистості.

Неготовність до роботи з учнівським самоврядуванням – основна причина порушення функцій педагогічного забезпечення його діяльності.

Сьогодні багато говориться про необхідність удосконалення методів і стилю управління школою таким чином, щоб вони сприяли активізації самостійної діяльності учнів і органів учнівського самоврядування. Однак, як свідчить аналіз, не всі керівники і вчителі шкіл зайняті пошуком результативних методів педагогічного забезпечення діяльності учнівського самоврядування. Так, наприклад при відповіді на запитання: «З ким ви радитесь, приймаючи рішення?» виявилося, що більшість директорів шкіл радилися з членами педагогічного колективу, зі своїми заступниками, практично не враховуючи думку учнівського самоврядування.

Винесення рішень тільки на принципах консенсусу (тобто взаємної згоди) між органами учнівського самоврядування і адміністрацією школи – школа демократизму. Досвід педагогічних новаторів свідчить, що узгодження рішення з тими, кого воно

стосується, давало можливість колективу по-справжньому відчувати свою значимість і нелегкий тягар відповідальності, звільнитися від голослівності й безвідповідальності.

Багато керівників шкіл пояснюють недостатню увагу до вправ і проблем учнівського самоврядування власною завантаженістю (мовляв, руки не доходять), що по суті є ще одним свідченням формального підходу до педагогічного забезпечення розвитку й удосконалювання діяльності учнівського самоврядування.

Розвиток й удосконалення діяльності учнівського самоврядування залежить від рівня готовності роботи з ним педагога. Існує тісний зв'язок між рівнем готовності до роботи з учнівським самоврядуванням і методичною допомогою його органам. Очевидно, готовність до роботи з учнівським самоврядуванням спонукає вчителя підвищувати свою методичну майстерність, що у свою чергу підвищує рівень готовності до роботи з учнівським самоврядуванням.

Це дозволяє зробити один із висновків, що причиною низького рівня розвитку учнівського самоврядування є низький рівень методичної майстерності вчителя.

Спостерігається також висока залежність розвитку учнівського самоврядування від ставлення педагогів до своїх справ і органів самоврядування, від знання функцій у сфері діяльності.

Дані дослідження показали повну відсутність зв'язку між діяльністю учнівського самоврядування і задоволеністю цією діяльністю педагогами і керівниками шкіл. Де немає самоврядування, звідки ж взятись задоволеності і його діяльності? Хоча інтерес зростає.

Проведений порівняльний аналіз даних, отриманих від керівників шкіл, показав, що чим вищий стаж роботи директора школи, тим вище його інтерес до учнівського самоврядування.

Однак він трохи знижується у директорів шкіл після 10-літнього стажу роботи. Цілком ймовірно, саме тут треба шукати причини, що стримують діяльність учнівського самоврядування і не прикрашають самого керівника школи. У цілому ж інтерес до теорії і практики управління громадськими організаціями в директорів шкіл досить великий.

Зростання інтересу до діяльності громадських організацій викликане, цілком ймовірно, тим, що на зміну однопартійному диктату дорослих прийшли принципово нові деполітизовані організації, не залежні від яких-небудь партій, об'єднань, основною діяльністю яких виступає співдружність і співробітництво, соціальний захист дитинства, допомога суспільству у вихованні здорового громадянина, який володіє корисними уміннями і навичками, необхідними в самостійному житті.

Якщо виходити з частоти інтересу до проблеми самоврядування як показника ставлення керівників до учнівського самоврядування і готовності роботи з ним, то стає цілком

очевидним, що це ставлення і готовність педагогічно не можуть забезпечити розвиток і вдосконалювання самоврядування.

І хоча, як показав аналіз, розуміння значимості знань з теорії і практики управління зростає, сама ж потреба і цих знаннях через відсутність необхідних умов не задовольняється, що позначиться і на рівні готовності до роботи з учнівським самоврядуванням і на рівня педагогічного забезпечення його діяльності.

Таким чином, це дозволяє визначити головні напрями підготовки педагогів, керівників шкіл і вчителів до роботи з учнівським самоврядуванням:

- Озброїти їх міцними знаннями теоретичних і психолого-педагогічних основ учнівського самоврядування.

- Сформувати в них практичні вміння і навички роботи з учнівським самоврядуванням.

- Перекопати їх у необхідності учнівського самоврядування як першооснови державно-громадського управління.

- Навчитись вчителя, керівника школи бачити в учнівському самоврядуванні свого першого помічника у всіх шкільних справах; навчити використовувати учнівське самоврядування як засіб організації колективних творчих справ і форму педагогічного впливу на особистість і колектив, як основу розвитку потреб учнів у прояві своїх організаторських і творчих здібностей та підвищення відповідальності за свої справи і вчинки, за якість навчання, дотримання навчальної і трудової дисципліни, як школу вироблення високої культури, умінь і навичок, прийняття і виконання рішень, налагодження обліку і самоконтролю, самообслуговування, організації змагання.

При цьому виходить з того, що необхідна ретельна психолого-педагогічна і методична підготовка педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням. Суть її полягає в тому, щоб роз'яснити педагогам і перекопати їх у тому, що учнівське самоврядування перебуває у стадії становлення на справжній демократичній основі, і тому не слід драматизувати протиріччя, що виникають у ході його діяльності. Але в той же час не слід забувати А. С. Макаренка, який стояв біля джерел учнівського самоврядування в школі, називав його одним з дівіших засобів виховання громадського колективіста, говорив, що учнівське самоврядування має багату історію і досвід, які необхідно ретельно вивчати і глибоко знати.

Методична підготовка полягає в оволодінні педагогами певними знаннями, умінями і навичками роботи з учнівським самоврядуванням. Нарівні з високим рівнем психолого-педагогічної підготовки, що передбачає знання методологічних основ і категорій педагогіки і теорії управління, закономірностей, розвитку і соціального формування особистості, розуміння сутності, цілей, завдань, форм і методів діяльності учнівського самоврядування, знання закономірностей вікового анатомно-фізіологічного розвитку школярів, індивідуально-психологічних

особливостей на різних вікових етапах, педагог повинен професійно володіти управлінськими вміннями. У зв'язку з тим, що в існуючій психолого-педагогічній літературі та й кваліфікаційній характеристиці вчителя-предметника ці вміння не визначені, ми звертаємо увагу на формування таких управлінських умінь (табл. 1).

Таблиця 1

Управлінські вміння вчителя

Ціль	Уміння
Сформувати готовність до роботи з учнівським самоврядуванням	Аналізувати ідеї про учнівське самоврядування, викладені в наукових працях і наукових творах, знаходити в них раціональне зерно; використовувати ідеї передового педагогічного досвіду в процесі розвитку єдиної цілісної особистості школяра; установлюючи ділові педагогічні відносини з учнями, органами учнівського самоврядування; обробляти інформацію і на цій основі робити висновки; розуміти і пояснювати поведінку учнів у конкретних життєвих (ділових) ситуаціях; знаходити правильний тон спілкування, з учнями, органами до різних органів учнівського самоврядування; зіставляти результати роботи з вихідною педагогічною метою
Опанувати функцію співробітництва	Використовувати метод визначення ключових сфер діяльності; надавати руху потенційним можливостям різних видів діяльності учнівського самоврядування. Використовувати ефект посилення за рахунок згуртування, насаги; делегувати пов'язані з діяльністю учнівського самоврядування завданням учням; бути там, де більше за все потрібен учням, будувати відносини на діловій основі без прив'язки до конкретного учня або робочих органів самоврядування, прогнозувати результати своєї діяльності, можливі труднощі і помилки, забезпечення надійних комунікаційних зв'язків; володіти ситуацією управління

З метою підготовки вчителів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням має сенс розробити спецкурс «Основи учнівського самоврядування». Для педагогів, які бажають глибше поповнити знання, набуті необхідних умінь у роботі з учнівським самоврядуванням, можна розробити факультатив «Проблеми управління і педагогічного забезпечення учнівського самоврядування» при районних та міських методкабінетах.

При розробці факультативу враховувати, що вчителі й керівники шкіл мають певні знання з питань управління, однак далеко не всі вміють реалізувати їх у практичній діяльності.

Тому факультативні заняття необхідно проводити методом організаційно-управлінських, ділових і ролевих ігор.

У результаті дослідження нам вдалося уточнити ряд теоретичних припущень щодо готовності вчителів і керівників шкіл до роботи з учнівським самоврядуванням, а також підтвердити припущення про те, що учнівське самоврядування реальне

і нормально функціонує саме в тих школах, де і педагоги, і директор школи готові до роботи з ним, володіють функцією співробітництва.

Але у зв'язку з тим, що готовність педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням стала першою спробою внести в теорію управління щось від реального шкільного життя, то подальше дослідження проблеми готовності і підготовки педагогів до роботи з учнівським самоврядуванням вимагає з'ясування наступного питання: якою є мотивація оволодіння педагогами і керівниками шкіл управлінською культурою, уміннями й навичками роботи з учнівським самоврядуванням?

Готовність до роботи з учнівським самоврядуванням має відповідати природі учнів, визнавати і цінувати її. Звільнення від опікунства й диктату з боку учителя слід сприймати як вимогу часу, як шлях до дієвого самоврядування школярів.

Готовність до роботи з учнівським самоврядуванням впливає на функції педагогічного забезпечення його діяльності.

Література:

1. Байрамова М., Дзюбук. В. Технології учнівського самоврядування [Текст] // Завуч. – 2014. – №11. – С.4 – 12.
2. Державна підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій у Києві : Посібник для лідерів неурядових об'єднань [Текст] / О.Кулик, Ю. Шевцова, Т.Логінов, О.Улясевич. – К. : Головне управління у справах сім'ї та молоді виконавчого органу КМДА, 2003. – 65 с.
3. Дитячі об'єднання України у вимірах минулого та сучасного: Довідник-посібник [Текст] / Р.М. Охрімчук, Л.В. Шелест, О.В. Кравченко та ін. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 256 с.
4. Кравець Р.В. Організація учнівського самоврядування в сучасній школі [Текст] // Позакласний час. – 2010. – №22. – С. 2-3.
5. Лопухівська А. Учнівське самоврядування – форма громадської освіти: [Вибудовуємо 12-річну школу] [Текст] //Завуч. – 2010. – №1 (січень). – С. 3-4.
6. Макарова О. Учнівське самоврядування як засіб підвищення ефективності виховання особистості школяра [Текст] // Директор школи. – 2008 – №18. – С. 12.
7. Немоловська Л.І. Пошук і впровадження нових моделей навчання шкільних лідерів [Текст] // Столична освіта. – 2010. – Вип.6. – С. 56.
8. Пометун О., Сущенко І. Молодь обирає дію: співпрацюємо у соціальному проекті [Текст]. – К.: АПН, 2003.- 56с.
9. Участь дітей та молоді в процесах прийняття рішень [Текст] / А. Купцова, О. Сакович, Т. Кондрашевська, л. Логінова, С. Мірук. – К. : ТОВ «ІМГ «АртБат», ДГ «Такі Справи», 2012. – 112 с.